

BE-A0511_106795_104800_DUT

Inventaris van het archief van het
aartsdiakenaat Antwerpen, 1527-1551.

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:.....	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Fysieke kenmerken en technische vereisten.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Archief.....	5
Geschiedenis.....	5
Inhoud en structuur.....	6
Inhoud.....	6
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN.....	7
I. Algemeen.....	7
II. Rekeningen en bewijsstukken.....	9
8 - 28 Rolrekeningen van leges en boeten, geïnde ten behoeve van de aartsdiaken van Antwerpen door Andreas Villici (of Villicus), deken der christenheid van Antwerpen, en zijn opvolger Paulus van Velthoven. 1528-1543 en [z.d.] (hiaten).....	9
29 - 33 Rekeningen van inkomsten en uitgaven ten behoeve van de aartsdiaken van Antwerpen, door Amandus du Haneron, zegelaar van het bisschoppelijk hof van Kamerijk te Brussel. 1529- 1530, 1532-1534 en [z.d.].....	10
34 - 37 Rekeningen van inkomsten uit installaties in beneficiés (institutiones) en leges en van uitgaven ten behoeve van de aartsdiaken, opgemaakt door Martinus Bertrandi, vicaris van de aartsdiaken. 1529-1545.....	11

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
Aartsdiakenaat Antwerpen

Periode:
1527-1551

Archiefbloknummer:
BE-A0511.275

Omvang:

- Laatste bestanddeelnummer: 41.00
- Omvang geïndexiseerd: 0.14 m

Archiefbewaarplaats:
Rijksarchief te Antwerpen

Archiefvormers:
Aartsdiakenaat Antwerpen, 1527-1551

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

De documenten vermeld in deze inventaris zijn openbaar en vrij raadpleegbaar.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefdocumenten gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

FYSIEKE KENMERKEN EN TECHNISCHE VEREISTEN

Om verdere gebruiksschade te voorkomen kunnen sommige originelen niet langer geraadpleegd worden. In annotatie bij de beschrijving is dit aangeduid met "slechte staat".

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Aartsdiakenaat Antwerpen.

GESCHIEDENIS

De aartsdiaken was de geestelijke die de bisschop bijstond, vertegenwoordigde of verving in de uitoefening van diens ambtsplichten. Tot zijn kerntaken behoorde het visitatierecht, dat het toezicht op de lokale clerus en gelovigen inhield, alsook het opleggen van straffen en geldboetes. Hij bezat bovendien, zij het met beperkingen, het recht van presentatie en installatie van alle kerkelijke beneficiés binnen zijn ressort. Aan het ambt was veelal een kanonikaat met prebende verbonden, maar met zijn toenemende bevoegdheden wist de aartsdiaken ook beslag te leggen op een deel van de bisschoppelijke inkomsten. Dat betrof dan op de eerste plaats het *cathedraicum*, op te brengen door de parochiekerken naar gelang van hun belangrijkheid (*ecclesia integra, ecclesiadimidia of quarta capella*). Andere belastingen waarvan de aartsdiaken zijn aandeel ontving, waren de *institutiones*, een taks die een beneficiant moest opbrengen bij zijn aanstelling, het *ius placet*, te betalen door de beneficiant die zich liet vervangen of bijstaan door een vicaris, en het daarmee samenhangende *ius absentiae*, op te brengen bij non-residentie van de titularis. Tot slot kwam ook een deel van zegelrechten van de bisschoppelijke kanselarij toe aan de aartsdiaken. Na de dertiende eeuw taande door verschillende factoren de machtspositie van de aartsdiakens. Gaandeweg werd het het ambt uitgehold tot een loutere bron van inkomsten. Het aartsdiakenaat Antwerpen was het meest noordelijke van de vijf - na de splitsing van het aartsdiakenaat Brabant in 1272 zes - aartsdiakenaten van het oude bisdom Kamerijk (Cambrai). Het telde daarenboven slechts een landdekenaat, dat van Antwerpen, met - opnieuw in 1272 - 89 parochies.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

De hier beschreven stukken zijn in feite de vroegere nrs. 662-666 van het familiearchief Gobart, in 1932 door ridder Ch. de Gobart aan het Algemeen Rijksarchief afgestaan. Het gaat hier uitsluitend om archiefbescheiden nagelaten door Bernard de la Croix (Bernardus de Cruce), kanunnik van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel te Kamerijk en vanaf 1528 aartsdiaken van Antwerpen, en beslaan derhalve een relatief korte periode.

Inhoud en structuur

INHOUD

Bij de enkele stukken van algemene(re) aard betreffende de kerkelijke loopbaan van Bernard de la Croix, lijkt het afschrift van de oprichtingsakte van een college van vicarissen en koralen in de Sint-Dimpnakerk te Geel uit de band te springen; voor de incorporatie van het pastoorschap van de Sint-Amandskerk te Geel bij dat college, die in diezelfde akte werd beslist, was evenwel de voorafgaande toestemming nodig van de aartsdiaken, die het installatierecht (*institutio*) van dat pastoorschap bezat.

Verder bestaat dit bestand uit rekeningen, waarbij vooral deze van de dekens der christenheid en van de zegelaar van het bisschoppelijk hof van Kamerijk te Brussel interessante gegevens bevatten over het moreel gedrag van leken en geestelijken in tal van parochies van het aartsdiakenaat.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. ALGEMEEN

- 1 Afschrift van een bul van paus Clemens VII van 6 december 1523, houdende benoeming van Bernardus de Cruce [de la Croix] tot coadiutor van Petrus Briquet, kanunnik van Kamerijk en aartsdiaken van Antwerpen. [16de eeuw].
1 katern
- 2 Dossier inzake de lichte van het beslag op de inkomsten van het aartsdekenaat van Antwerpen en de prebende van Bernardus de la Croix, wegens beëindiging van de betwisting hierover met de kardinaal-bisschop van Palestrina. 1527-1532.
1 omslag
- 3 Afschrift van de akte van Robert de Croÿ, bisschop van Kamerijk, van 28 mei 1532, houdende stichting van een college van tien vicarissen en vier koralen in de Sint-Dimpnakerk te Geel, met incorporatie van het personaat van Geel. [16de eeuw].
1 katern
- 4 Notariële volmacht door Bernardus de Cruce, aartsdiaken van Antwerpen, aan Johannes Malneux, geestelijke van het bisdom Kamerijk, daar aanwezig, om namens hem eender welk beneficium te aanvaarden en in bezit te nemen. 1538.
1 charter
- 5 Afschrift van de bepalingen van de overeenkomst van 29 maart 1541 tussen Bernardus de Cruce, kanunnik van de kathedraal van Kamerijk, aartsdiaken van Antwerpen, en Johannes Lobel, officiaal van Kamerijk en deken van Sint-Baafs te Gent, betreffende de resignatie aan het kanonikaat te Kamerijk door De Cruce ten voordele van Lobel. [16de eeuw].
1 stuk
- 6 Mandement van Paulus III betreffende de toekenning aan Bernardus de la Croix, kanunnik en aartsdiaken van Antwerpen, van een prebende in de kathedraal van Kamerijk en een pensio op de abdij van Saint-Aubert te Kamerijk. 1542, 5 juni.
1 charter
- 7 Oorkonde van Thomas Campegius (Tomaso Campeggi), bisschop van Feltre, houdende bevel aan de bisschop en het kapittel van Kamerijk, en aan Michael de Francqueville, abt van Saint-Aubert te Kamerijk, in uitvoering van het mandement van Paulus III van 5 juni 1542, aan Bernardus de la Croix, aartsdiaken van Antwerpen, een

kanonikaat aldaar toe te kennen en een pensio van 300 Carolusgulden per jaar op de abdij van Saint-Aubert. 1542, 29 september.

1 charter

II. REKENINGEN EN BEWIJSSTUKKEN

8 - 28 ROLREKENINGEN VAN LEGES EN BOETEN, GEÏNDE TEN BEHOEVE VAN DE AARTSDIAKEN VAN ANTWERPEN DOOR ANDREAS VILLICI (OF VILLICUS), DEKEN DER CHRISTENHEID VAN ANTWERPEN, EN ZIJN OPVOLGER PAULUS VAN VELTHOVEN. 1528-1543 EN [Z.D.] (HIATEN).

8	1528, 1 okt. - 1529, 6 mei.	1 stuk
9	1529, 6 mei - 1 okt.	1 stuk
10	1529, 1 okt. - 1530, 26 mei.	1 stuk
11	1530, 21 okt. - 1531, 18 mei.	1 stuk
12	1531, 18 mei - 1 okt.	1 stuk
13	1531, 1 okt. - 1532, 9 mei.	1 stuk
14	1532, 1 okt. - 1533, 22 mei.	1 stuk
15	1533, 22 mei - 1 okt.	1 stuk
16	1533, 1 okt. - 1534, 14 mei.	1 stuk
17	1534, 14 mei - 1 okt.	1 stuk
18	1534, 1 okt. - 1535, 6 mei.	1 stuk
19	1536, 25 mei - 1 okt.	1 stuk
20	1536, 1 okt. - 1537, 10 mei.	1 stuk
21	1537, 10 mei - 1 okt.	

		1 stuk
22	1538, 30 mei - 1 okt.	1 stuk
23	1538, 1 okt. - 1539, 15 mei.	1 stuk
24	1539, 15 mei - 1 okt.	1 stuk
25	1540, 6 mei - 1 okt.	1 stuk
26	1540, 1 okt. - 1541, 26 mei.	1 stuk
27	1542, 1 okt. - 1543, 3 mei.	1 stuk
28	[z.d.]	1 stuk
	<i>29 - 33 REKENINGEN VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE AARTSDIAKEN VAN ANTWERPEN, DOOR AMANDUS DU HANERON, ZEGELAAR VAN HET BISSCHOPPELIJK HOF VAN KAMERIJK TE BRUSSEL. 1529- 1530, 1532-1534 EN [Z.D.].</i>	
29	1529, 1 juli - 1530, 1 juli.	1 katern
30	1532, 1 juli - 1533, 1 juli	1 katern
31	1533, 1 juli - 1534, 1 juli	1 katern
32	[z.d.].[1530-1531?].	1 katern
33	[z.d.] [1531-1532?].	1 katern

34 - 37 REKENINGEN VAN INKOMSTEN UIT INSTALLATIES IN BENEFICIES (INSTITUTIONES) EN LEGES EN VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE AARTSDIAKEN, OPGEMAAKT DOOR MARTINUS BERTRANDI, VICARIS VAN DE AARTSDIAKEN. 1529-1545.

34	1529, 1 juli - 1531, 1 juli.	1 katern
35	1531, 1 juli - 1534, 1 juli.	1 katern
36	1534, 1 juli - 1542, 1 juli.	1 katern
37	1542, 1 juli - 1545, 1 juli.	1 katern
38	Kwitanties ten behoeve van Bernard de la Croix, aartsdiaken van Antwerpen. 1527-1551.	1 omslag
39	Samenvattende rekening van inkomsten en uitgaven ten behoeve van de aartsdiaken. 1534, 1 juli - 1536, 1 juli.	1 stuk
40	Lijst van inkomsten uit installaties in beneficies (institutiones) in het aartsdiakenaat Antwerpen. 1547, 1 juli - 1549, 30 juni.	1 katern
41	Staat van uitgaven ten behoeve van aartsdiaken Bernardus de la Croix inzake het proces over de parochiekerk van Eigenbrakel. [ca. 1542?].	1 stuk